

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 การสร้างจริยธรรมของสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลการจัดจริยศึกษาดีเด่นระดับประถมศึกษาในภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2540-2544

การวิเคราะห์ผลในส่วนที่ 1 จะเป็นการตอบใจทวิปัจจัยข้อ 1 และ 2

ส่วนที่ 2 ปัจจัยภูมิหลังที่มีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นทำงานด้านจริยธรรมของครูผู้ได้รับรางวัลและผู้อำนวยการที่โรงเรียนได้รับรางวัล

การวิเคราะห์ผลในส่วนที่ 2 จะเป็นการตอบใจทวิปัจจัยข้อ 3 (คือ ครูผู้ได้รับรางวัลผลงานด้านจริยศึกษาดีเด่นในข้อ 2 มีปัจจัยอะไร ภูมิหลัง ประสบการณ์ชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์ บุคคลที่มีอิทธิพลในการปลูกฝังจริยธรรมและอื่นๆ เป็นอย่างไรที่ทำให้มีความมุ่งมั่นและรักในการอบรมสั่งสอนนักเรียนทางด้านจริยธรรม)

รายละเอียดของการวิเคราะห์ผลมีดังนี้

ส่วนที่ 1

การวิเคราะห์ผลในส่วนที่ 1 นี้จะแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อดังต่อไปนี้คือ

1. จริยธรรมที่เน้นในการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
2. วิธีการสร้างจริยธรรมที่ประสบผลสำเร็จ
3. ปัญหา (ของการดำเนินงานที่ผ่านมา) แนวทางแก้ไข (ที่ใช้แก้ปัญหาแล้วได้ผล) และข้อเสนอแนะ (สำหรับการดำเนินงานในอนาคต)

รายละเอียดของการศึกษามีดังนี้

1. จริยธรรมที่เน้นหรือให้ความสำคัญ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสร้างจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 หรืออายุ 9-12 ปีนี้ เมื่อนำข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมที่เน้นซึ่งครูและผู้อำนวยการโรงเรียนที่ได้รับรางวัล ปี 2540-2544 ทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ จากแบบสอบถาม 62 ชุด มาจัดกลุ่มใหม่ตามผลงานวิจัยเรื่อง กระบวนการทัศน์ทางจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สุรเชษฐ์, 2544 : 77-84) ซึ่งแบ่งจริยธรรมออกเป็น 12 กลุ่ม

เมื่อนำจริยธรรมทั้ง 12 กลุ่ม มาเป็นหลัก แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 62 ชุดมาจัดให้เข้ากับจริยธรรม 12 กลุ่ม พบว่าจริยธรรมที่เน้นของครูและผู้อำนวยการโรงเรียน (ผู้บริหาร) ให้ความสำคัญแก่จริยธรรมใดมากที่สุดเรียงตามลำดับได้ดังนี้

ตาราง 4 อันดับของกลุ่มจริยธรรมที่ครูและผู้บริหารให้ความสำคัญ

กลุ่มของจริยธรรม	ครู	ผู้บริหาร
การมีมารยาทและไม่ประพฤติล่วงความลับสูงสุดจิต	1	1
การรักษาวินัย	2	2
ความซื่อสัตย์	3	5
การเห็นแก่ประโยชน์สุขของผู้อื่น	4	4
ความกล้าในการแสดงความรับผิดชอบ	5	10
ความรับผิดชอบ	6	2
ความเสียสละ	6	6
ความรู้จักพอและไม่เบียดเบียนผู้อื่น	8	6
การแสดงความรักชาติ	9	8
การรักษาความลับ	10	11
ความขยันหมั่นเพียร	11	9
การมีเหตุผลตามความเป็นจริง ไม่ยึดติดในวัตถุ	12	12

คำอธิบายจากตาราง

กลุ่มของจริยธรรมที่อยู่อันดับต้นๆ เช่น 1, 2, 3 เรียงไปจนถึงอันดับที่ 12 นั้น อันดับต้นๆ แสดงว่าได้รับความสำคัญมากหรือนั้นมาก

กลุ่มของจริยธรรมจะประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ ที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันจะจัดไว้ในกลุ่มเดียวกัน ดังนี้

การมีมารยาทและไม่ประพฤติล่วงความลับ สูงสุดจิต จะประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ ดังนี้คือ การรักษาศีลตามหลักศาสนาที่นับถือ, การทำบุญ, การนั่งสมาธิ, ความเมตตา-กรุณา, ความกตัญญู, การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี, การแสดงความเคารพด้วยการไหว้ เป็นต้น

การรักษาวินัย ได้แก่ การเคารพและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน ของครู และของห้องเรียน

ความซื่อสัตย์ ได้แก่ การไม่คดโกง ลักขโมย

การเห็นแก่ประโยชน์สุขของผู้อื่น ได้แก่ การรักษาประโยชน์ของส่วนรวม, รักษาสิ่งแวดล้อม, มีความสามัคคี

ความกล้าในการแสดงความรู้สึกชอบ ได้แก่ กล้าแสดงออกต่อผู้อื่น, บันทึกรักความดี, ธนาคารความดี

ความเสียสละ ได้แก่ การบริจาคเงิน สิ่งของ ลงแรง ช่วยงานครู เพื่อน

ความรับผิดชอบ ได้แก่ การตรงต่อเวลา ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

การรู้จักพอและไม่เบียดเบียนผู้อื่น ได้แก่ การประหยัด เก็บออมทรัพย์

การแสดงความรักชาติ ได้แก่ การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รักพระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติและเพลงสรรเสริญพระบารมี

การรักษาความลับ ได้แก่ การรักษาคำพูด อดทน ไม่กล่าวเท็จ

ความขยันหมั่นเพียร ได้แก่ เอาใจใส่ในการทำงาน ไม่ละทิ้งงาน หมั่นตรวจตรา ทบทวนงาน

การมีเหตุผลตามความเป็นจริง ไม่ยึดติดในวัตถุ ได้แก่ การเคารพนับถือจากคุณงามความดี ไม่ใช่การมีเงินทองมาก

จากตาราง 4 พบว่าจุดเน้นทางด้านจริยธรรมของครูและผู้บริหารทั้ง 62 คน มีความเหมือนกัน คือ ให้ความสำคัญกับจริยธรรม 5 กลุ่ม อยู่ในระดับต้นคือ อันดับที่ 1-4 ได้แก่

- การมีมารยาทและไม่ประพฤติล่วงความลับ สุจริต
- การรักษาวินัยและความรับผิดชอบ
- ความซื่อสัตย์
- การเห็นแก่ประโยชน์สุขของผู้อื่น

จริยธรรม 5 กลุ่มข้างต้น เป็นจริยธรรมหลักที่มีความเหมาะสมในการที่จะอบรมสั่งสอนนักเรียนในช่วงอายุ 9-12 ปี และเป็นจริยธรรมที่ควรยึดถือเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังให้แก่เด็กเพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรับการปลูกฝังจริยธรรมอื่นๆ ต่อไป

2. วิธีการสร้างจริยธรรมที่ประสบผลสำเร็จ

การปลูกฝังจริยธรรมที่เน้นหรือให้ความสำคัญตามหัวข้อ ที่ 1 ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น กลุ่มตัวอย่างทั้ง 62 คน ได้แสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ลองผิด ลองถูก จนพบวิธีการที่นำมาใช้แล้วได้ผล

วิธีการสร้างจริยธรรมที่จะนำเสนอนี้เป็นการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ครู และผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมช่วงปี พ.ศ.2545-2546

วิธีการสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในภาคใต้ที่กล่าวถึงในหัวข้อที่ 3 ของบทที่ 2 นั้น กรมการศาสนาได้เก็บรวบรวมและเสนอผลการศึกษาในปี พ.ศ.2543 ส่วนวิธีการสร้างจริยธรรมที่จะนำเสนอนี้เป็นการขยายผลการศึกษาจากเดิมโดยเก็บข้อมูลในปี 2545-2546 ที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการต่อยอดการศึกษาดังกล่าว

วิธีการสร้างจริยธรรมแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. การทำกิจกรรม

กิจกรรมที่ใช้สร้างจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 4-6 ซึ่งได้มีการทดลองแล้วว่าประสบผลสำเร็จ มีดังนี้

- 1.1 การไหว้หน้าประตูโรงเรียนทุกเช้า
- 1.2 นำนักเรียนไปให้พระหรือโต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู อบรมที่วัดหรือมัสยิด
- 1.3 เยี่ยมบ้าน ได้แก่ ให้ครูประจำชั้นไปพบผู้ปกครองนักเรียนที่บ้านเพื่อซักถามและ

ศึกษาความประพฤติของนักเรียน

1.4 เชิญประชาชนและผู้นำท้องถิ่นมามีส่วนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อขอความสนับสนุนและขอให้ช่วยสอดส่องดูแลความประพฤติของเด็กนักเรียนในชุมชน

- 1.5 จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและของประเทศ

- 1.6 เชิญวิทยากร เช่น พระ โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม ผู้นำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น

มาอบรมนักเรียน

- 1.7 เล่านิทานที่สอดแทรกจริยธรรม

1.8 จัดประกวดต่างๆ เช่น การไหว้ที่สวยงาม, โครงการทางจริยศึกษา ศาสนา การมีมารยาท การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เอกลักษณ์ไทย ตอบปัญหาธรรม และอื่นๆ

- 1.9 บรรพชาภาคฤดูร้อน

- 1.10 ครู อบรมหน้าเสาธงตอนเช้าทุกวัน

- 1.11 เข้าค่าย

- 1.12 ร้องเพลงปลุกใจและเพลงที่คัดเลือกมาพร้อมประกอบท่าเต้น

- 1.13 ค้นหาคนดี

- 1.14 ทัศนศึกษานอกสถานที่

พื้นที่ให้ร่มรื่น

1.15 จัดกลุ่มแล้วแบ่งพื้นที่บริเวณโรงเรียนเพื่อดูแลความสะอาด เขียนคำขวัญ ตกแต่ง

ผิดชอบ

1.16 จัดกลุ่มสหกรณ์, อาหารกลางวัน เพื่อฝึกให้นักเรียนทำธุรกิจและมีความรับผิดชอบ

1.17 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง

1.18 ครู อบรมในห้องเรียนก่อนการเรียนทุกเช้า

1.19 นักเรียนมาช่วยกันเขียน กฎ ระเบียบเพื่อใช้ปฏิบัติร่วมกัน

1.20 สวดมนต์

1.21 นั่งสมาธิก่อนเข้าเรียน

1.22 อบรมศาสนาทุกวันศุกร์

1.23 ตั้งสารวัตรนักเรียนช่วยงานครู

1.24 แทรกจริยธรรมในเนื้อหาการเรียนทุกวิชา

1.25 จัดภูมิทัศน์ในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น มีที่นั่ง

1.26 บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมและชุมชน เช่น การปลูกป่า เยี่ยมคนชรา เก็บขยะ

ร่วมบริจาคเพื่อการกุศล เป็นต้น

1.27 ธนาคารความดี

1.28 ตรวจการแต่งกายหน้าประตูโรงเรียนตอนเช้าและหลังเลิกเรียน

1.29 จัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนช่วยควบคุมติดตามผลงานด้านจริยธรรม

1.30 ละสมทรัพย์ที่ครูทุกวัน

1.31 เสนอแนะให้นำคุณธรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีสมุดบันทึกความดีนำไปให้

ผู้ปกครองเห็น

1.32 ให้ฝึกแต่งเรื่องและเล่านิทานที่เกี่ยวกับจริยธรรมในชีวิตประจำวัน จัดทำแฟ้ม

งานจริย

กิจกรรมทั้ง 32 อย่างที่เสนอมานี้ โรงเรียนสามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสมคือ

1. อาจใช้กิจกรรมหลายๆ อย่าง พร้อมๆ กัน
2. จัดช่วงเวลาและระยะเวลาทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาเรียนของแต่ละชั้น
3. การทำกิจกรรมมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับงบประมาณ

การสร้างจริยธรรมให้ประสบผลสำเร็จ นอกจากใช้กิจกรรม 32 อย่างข้างต้นแล้ว ยังขึ้นอยู่กับลักษณะประการที่ 2 อีกคือ

2. ปัจจัยที่สนับสนุน การทำกิจกรรม ได้แก่

2.1 การให้รางวัล เมื่อนักเรียนทำความดีควรมีรางวัลให้เพื่อย้ำการเรียนรู้ในสิ่งที่ดี การให้รางวัลมีดังนี้

- 2.1.1 มอบประกาศนียบัตร
- 2.1.2 ยกย่อง ชมเชย หน้าเสาธง
- 2.1.3 มอบสิ่งของ อุปกรณ์การเรียน
- 2.1.4 ติดชื่อคนดีหน้าห้อง ที่ปิดประกาศ
- 2.1.5 กล่าวยกย่องในชั้นเรียน เป็นต้น

2.2 การเน้นย้ำ กล่าวคือกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำเนื่องจากช่วงอายุของเด็ก 9-12 ปี การจะสร้างการเรียนรู้ให้ได้ผลควรใช้การกระทำที่ซ้ำบ่อยๆ และต่อเนื่องกันอย่างสม่ำเสมอจึงจะได้ผล

2.3 กิจกรรมควรเน้นภาคปฏิบัติ เห็นของจริง ใกล้เคียงกับการดำรงชีวิตประจำวัน

2.4 การมีส่วนร่วม ควรให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมให้มาก เพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของ มีภูมิคุ้มกันรับผิดชอบ และเกิดความรู้สึกรู้สึกว่าไม่ได้ถูกบังคับให้ทำแต่สมัครใจทำด้วยตนเอง

2.5 มีการประเมินผล ติดตามผล และปรับปรุงกิจกรรมอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่จะช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้

2.6 การดำเนินงานในส่วนของครูและผู้บริหารโรงเรียนควรมีลักษณะดังนี้

- 2.6.1 ปฏิบัติตนเองให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก เพราะเด็กจะเลียนแบบและใช้ครูเป็นตัวแบบในการกำหนดบุคลิกภาพของตน
- 2.6.2 ประชุมครูเพื่อให้ตระหนักและให้ความสำคัญกับงานด้านจริยธรรม มีการตั้งกรรมการหรือคณะทำงานในแต่ละด้าน พร้อมทั้งเสนอผลงานอย่างสม่ำเสมอ
- 2.6.3 ครูต้องมีความรัก เมตตาเป็นที่ตั้งในการสั่งสอนจริยธรรมแก่เด็ก เพราะเด็กในวัยนี้ต้องการความอบอุ่น เมื่อเด็กมีความศรัทธาในตัวครู ก็จะเชื่อฟังและปฏิบัติตาม
- 2.6.4 ควรมีรางวัลให้แก่ครูที่ดำเนินงานด้านจริยธรรมด้วยความมานะ พยายาม อุทิศตนและเสียสละ ซึ่งอาจเป็นรางวัล (สิ่งของหรือคำยกย่องหรือติดประกาศ) ที่มอบให้กันเองภายในโรงเรียนก็ได้

3. ปัญหา แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะ

การสร้างจริยธรรมในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลการจัดการจัดจริยศึกษาดีเด่นของภาคใต้ ในช่วงปี พ.ศ.2540-2544 นั้น การดำเนินงานดังกล่าวได้ประสบกับปัญหาต่างๆ และทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาเหล่านั้นได้หาแนวทางแก้ไข ลองผิดลองถูก จนพบแนวทางแก้ไขที่ถูกต้อง และมีข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างจริยธรรมในอนาคต

ตาราง 5 ปัญหา แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะในการสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ประเด็น	ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะ
1. ผู้บริหาร	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีงานด้านอื่นๆ มาก 2. การสร้างจริยธรรมต้องใช้เวลา และต่อเนื่อง ผู้บริหารที่จะมาทำเรื่องนี้จะต้องอยู่ติดที่ และมุ่งมั่นมาก 3. ผู้บริหารไม่สนใจติดตามประเมินผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้บริหารแบ่งเวลาและตั้งคณะทำงานมาดูแล และมีครูเวร 2. ผู้บริหารต้องประชุมชี้แจงแก่ครู 3. ถ้าโรงเรียนมีงบประมาณ ก็ควรจัดสรรมาให้หรือหางบประมาณด้วยการขอรับบริจาค 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บริหารต้องสนใจจึงจะทำให้เกิดผล 2. หากความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ที่ทำงานด้านจริยธรรม
2. ครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดความรู้ด้านจริยธรรม ทำให้สอนผิด 2. ขาดความสนใจ 3. มีงานอื่นๆ มาก 4. ไม่เตรียมการสอน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เชิญวิทยากรมาอบรมครู 2. สร้างขวัญ กำลังใจ 3. จัดประชุมชี้แจงให้เห็นความสำคัญบ่อยๆ 4. ขอความร่วมมือ 5. ให้มีการนำเสนอแผนการสอน 6. ประชุมครูที่ทำงานหรือสนใจด้านจริยธรรม แล้วช่วยกันทำงานเป็นทีม 7. มีระบบติดตามผล โดยให้ทำโครงการแล้วรายงานผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูต้องสร้างความพร้อมให้แก่เด็ก โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเด็กรัก 2. ครูต้องคอยดูแลใกล้ชิด 3. มีคณะทำงานเป็นชุดๆ 4. อบรมครูผู้สอนจริยธรรม 5. ครูต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก

ตาราง 5 (ต่อ)

ประเด็น	ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะ
		8. ให้ครูเป็นผู้ประสานงานระหว่าง บ้าน-วัด-โรงเรียน 9. วิธีทำให้ครูสนใจมีดังนี้คือ - เชิญวิทยากรที่เป็นพระจบปริญญาโทหรือเอกมาอบรม - จัดครูเวรอบรมจริยธรรมให้เด็ก ทำให้ครูต้องสนใจหาความรู้มาสอน หมั่นเวียนกันไป - ให้ครูพานักเรียนไปวัดทุกวันศุกร์ ทำให้ครูเรียนรู้ไปเอง	
3. อุปกรณ์และสื่อการสอน	1. สื่อมีน้อย 2. ครูขาดทักษะในการผลิต 3. สื่อที่มีมากมายหลากหลายมีเนื้อหาขัดกัน 4. ขาดงบประมาณ	1. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในการผลิตสื่อ 2. ครูผลิตเองโดยให้นักเรียนมาช่วยผลิต 3. ศึกษาออกสถานที่ 4. บูรณาการสื่อให้มีเนื้อหาไปในทางเดียวกัน 5. ครูออกเงินส่วนตัวผลิต 6. จัดมุมจริยธรรมในห้องเรียนโดยให้นักเรียนช่วยกันจัดทำ 7. ขอบริจาค จากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1. ให้นักเรียนร่วมผลิตสื่อ 2. ใช้สื่อที่หลากหลาย และเน้นการปฏิบัติ 3. สื่อควรสร้างความสนุกสนาน เพื่อจูงใจให้เกิดความสนใจ
4. เนื้อหา	1. เน้นเนื้อหาทางด้านศาสนามากเกินไป 2. เนื้อหาไม่สอดคล้องกับลักษณะของท้องถิ่น	1. ปรับปรุงเนื้อหาให้เน้นการเล่านิทานสอดแทรกเรื่องราวในชีวิตจริงตามลักษณะของท้องถิ่น และเน้นให้นำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน	1. เน้นการจัดกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา โดยจัดเป็นประจำ 2. ให้ความรู้ในวัฒนธรรมไทย และเห็นโทษของวัฒนธรรมตะวันตก

ตาราง 5 (ต่อ)

ประเด็น	ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะ
		2. ให้ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ 3. แยกเนื้อหาตามความแตกต่างของศาสนาและวัยของเด็ก 4. แทรกเนื้อหาด้านจริยธรรมในทุกวิชา 5. สอนซ้ำบ่อยๆ	3. หมั่นเวียนกิจกรรมอย่าให้ซ้ำซาก
5. ตัวนักเรียน	1. ไม่สนใจ เพราะมีเนื้อหาเน้นศาสนามากเกินไป 2. เลียนแบบสิ่งไม่ดีในสังคมที่ผ่านสื่อต่างๆ 3. มาจากครอบครัวที่มีปัญหา 4. อยู่โรงเรียนทำดี พกกลับบ้านไม่ทำ	1. ครูต้องให้ความอบอุ่น ความรักด้วยการตีชม ให้กำลังใจ 2. เชิญวิทยากรภายนอกมาอบรมเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ 3. ให้มีโครงการครูเยี่ยมบ้าน 4. มีกิจกรรมค่ายธรรมะ 5. ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย 6. จัดให้มีการติดตามผลอยู่เสมอ 7. แนะนำบุคคลตัวอย่างในชุมชนให้เป็นแบบอย่างที่ดี 8. ให้ความสนใจและดูแลเด็กที่มีปัญหาเป็นกรณีพิเศษ 9. จัดประกวดผลงานดีเด่นของนักเรียน 10. มีสมุดบันทึกความดี	1. เน้นให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม 2. ตั้งตัวแทนตำแหน่งต่างๆ ช่วยงานครู 3. มีการติดตามประเมินผลความประพฤติของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยตัวนักเรียนเอง ครู ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมิน 4. ต้องมีสิ่งจูงใจ (รางวัล) เพื่อให้เกิดความสนใจและสร้างการเรียนรู้ ทำดีได้ดี 5. ให้นักเรียนได้แสดงออก เช่น เปิดเวทีให้มีการได้วาทีเล่านิทาน แสดงละคร ร้องเพลง ประกวดเรียงความ

ตาราง 5 (ต่อ)

ประเด็น	ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ข้อเสนอแนะ
6. สิ่งแวดล้อม	1. สิ่งแวดล้อมนอกโรงเรียนไม่ดี มีอบายมุขมาก 2. สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่นักเรียนอาศัยมีสิ่งยั่วยุมาก 3. โรงเรียนที่ตั้งอยู่กลางชุมชนของคนมุสลิม พ่อแม่เด็กมุสลิมระแวงว่าโรงเรียนจะสอนให้นับถือศาสนาพุทธ 4. ผู้ปกครองไม่มีเวลาเลี้ยงลูกเน้นการให้วัตถุ	1. เชิญครู-นักเรียน ผู้ปกครอง มาเข้าค่ายจริยธรรมร่วมกัน 2. ประชุมผู้ปกครองให้ช่วยสอดส่องดูแลนักเรียน 3. ชี้แจงให้นักเรียนไม่หลงผิด และคอยดูแลเด็กที่มีปัญหาเป็นพิเศษ 4. ย้ำให้เห็นโทษของอบายมุข และมีบทลงโทษผู้กระทำผิด 5. อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม พร้อมทั้งแนะนำสิ่งดีที่ควรทำ และสิ่งไม่ดีหนีให้พ้น 6. ประชุมผู้ปกครองที่เป็นมุสลิมให้เข้าใจการสอนจริยธรรมของโรงเรียน ไม่ใช่สอนให้นับถือศาสนาพุทธ และในการประกอบพิธีกรรมก็ให้แยกระหว่างพุทธกับมุสลิม โดยมุสลิมจะให้ครูที่นับถือมุสลิมดูแล 7. ขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนให้ช่วยสอดส่องดูแลชุมชนให้ปลอดอบายมุข	1. คอยสอดส่องนักเรียนที่มีปัญหาเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้มาชักชวนนักเรียนคนอื่นๆ ไปในทางที่ผิด 2. ต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู-นักเรียน-ผู้ปกครองให้มีการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ 3. ดึงผู้นำชุมชนทั้งหลายให้เข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน

จากตาราง 5 ประเด็นของการศึกษาได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจริยธรรมของโรงเรียน ซึ่งมี 6 ตัวด้วยกัน คือ

1. ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน (ของรัฐ) หรือเจ้าของโรงเรียน (ของเอกชน)
2. ครู ได้แก่ ผู้ที่สอนหรือทำงานเกี่ยวกับจริยศึกษา

3. อุปกรณ์และสื่อการสอน ได้แก่ วัสดุทางการศึกษาต่างๆ ที่ใช้ในกิจกรรมการสร้างจริยธรรม
4. เนื้อหา ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวกับจริยธรรมที่ใช้ในการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
5. ตัวนักเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
6. สิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพภายในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่นักเรียนพักอาศัย และ สิ่งแวดล้อมในสังคม

จากการสอบถามผู้บริหารโรงเรียนและครูซึ่งได้รับรางวัลการจัดการจัดจริยศึกษาดีเด่น ปี พ.ศ.2540-2544 พบว่า ปัจจัยทั้ง 6 ตัวจะมีปัญหา แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะเป็นเฉพาะแต่ละปัจจัย รายละเอียดดังตาราง 5

ส่วนที่ 2

การวิเคราะห์ผลในส่วนที่ 2 จะแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า (Triangulation)

รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมาศึกษาโดยเก็บข้อมูลวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง (Key Performance) จำนวน 16 คน จำแนกออกเป็นผู้บริหาร 6 คน และครู 10 คน

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 16 คน มีดังนี้

ตาราง 6 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

หน่วย : คน

ลักษณะ	จำนวน
1. เพศ	
ชาย	6
หญิง	10
2. อายุ	
ระหว่าง (ปี)	40-58
เฉลี่ย (ปี)	49
3. สถานภาพสมรส	
โสด	3
สมรส	13
4. ศาสนา	
พุทธ	14
อิสลาม	2
5. ขนาดของครอบครัวเฉลี่ย	6
6. ลำดับการเกิด	
เป็นคนโต	2
คนกลาง	12
คนสุดท้อง	2
7. ความสัมพันธ์ของพ่อแม่	
แยกทาง	1
อยู่ด้วยกัน	15
8. อาชีพของผู้ที่เป็นตัวแบบด้านจริยธรรม	
ครู	3
ค้าขาย	2
ทำนา, ทำสวน	11

ตาราง 6 (ต่อ)

หน่วย : คน	
ลักษณะ	จำนวน
9. การศึกษาสูงสุด	
ปริญญาตรี	14
ปริญญาโท	2
10. ระยะเวลาของการมีอาชีพเป็นครู	
ระหว่าง (ปี)	10-42
ค่าเฉลี่ย (ปี)	25
11. วิชาที่สอน	
ภาษาไทย	2
อิสลามศึกษา	2
จริยศึกษา	12
12. โรงเรียนที่สอน	
เอกชน	2
รัฐบาล	14

คำอธิบายจากตาราง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (10 คน) เป็นผู้หญิง มีอายุระหว่าง 40-58 ปี โดยเฉลี่ยมีอายุ 49 ปี ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ อาวุโส, สถานภาพสมรส ส่วนมาก (13 คน) สมรส นับถือศาสนาพุทธ 14 คน ขนาดของครอบครัวเฉลี่ย 6 คน ซึ่งเป็นขนาดของครัวเรือนโดยทั่วไป

ลำดับการเกิด กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (12 คน) เป็นลูกคนกลาง ซึ่งโดยทั่วไปจะได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยตามสบาย ทำให้ไม่เครียดเหมือนกับลูกคนโตซึ่งพ่อแม่คาดหวังมาก และไม่ถูกตามใจเหมือนลูกคนสุดท้าย

ความสัมพันธ์ของพ่อแม่ส่วนมาก (15 คน) พ่อแม่อยู่ด้วยกัน สภาพโดยทั่วไปภายในครอบครัวจึงไม่มีปัญหา อาชีพของพ่อแม่ ส่วนมาก (11 คน) เป็นเกษตรกร ทำนา และทำสวนผลไม้

ระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนมาก (14 คน) จบปริญญาตรีทางการศึกษา ระยะเวลาของการมีอาชีพเป็นครู อยู่ระหว่าง 10-42 ปี โดยเฉลี่ย 25 ปี

วิชาที่สอน ส่วนมาก (12 คน) สอนวิชาจริยศึกษา การได้รับรางวัลเกิดจากทำชิ้นงานประกอบ วิชาที่สอน ส่วนอีก 2 คน สอนภาษาไทย และ 2 คน สอนอิสลามศึกษา ทั้ง 4 คนนี้เป็นผู้ที่มีความสนใจ ด้านจริยศึกษา จึงส่งชิ้นงานด้านจริยศึกษาเข้าประกวดและได้รับรางวัล

โรงเรียนที่กลุ่มตัวอย่างสอนอยู่ส่วนมาก (14 คน) เป็นข้าราชการครูในโรงเรียนของรัฐ และ 2 คน สอนโรงเรียนเอกชน

นอกจากลักษณะทั่วไปทั้ง 12 ประการตามตารางข้างต้น แล้ว ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้สัมภาษณ์ประเด็นที่น่าสนใจอื่นๆ อีกดังนี้

1. การทำงานเพื่อสังคม กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างซึ่งได้รับรางวัลการจัดจริยศึกษาในโรงเรียน ทั้ง 16 คนนี้ นอกจากจะทำงานเพื่อโรงเรียนแล้ว พบว่า ส่วนมากยังทำงานให้แก่สังคม หรือชุมชนรอบ โรงเรียนหรือในละแวกบ้าน กิจกรรมเพื่อชุมชนหรือสังคม ได้แก่ การเป็นกรรมการในงานทางด้านวัฒนธรรม วันสำคัญทางศาสนา เป็นวิทยากรบรรยาย ร่วมจัดงานการกุศลของหน่วยราชการอื่นๆ

2. ผลจากการทำงานด้านจริยศึกษา จากการทบทวนการทำงานจนได้รับรางวัลครูดีเด่นด้านการ จัดจริยศึกษาแล้วนั้น ผลที่เกิดขึ้นตามมาที่ครูเหล่านี้ได้รับมีแตกต่างกันไป ส่วนมากจะได้รับผลตอบรับ จากสังคมของครูในที่ทำงานเป็นไปในทางที่ดี ซึ่งสะท้อนออกมาจากคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ คนเห็นเด็กไหว้ก็รู้เลยว่ามาจากโรงเรียนของเรา ”

“ ครูอื่นทำตาม เด็กนักเรียนรักทั้งโรงเรียน รู้สึกภูมิใจมาก ”

“ พอได้รางวัล ไม่มีคนดูแคลน พูดถากถางเหมือนแต่ก่อน ”

“ เด็กของโรงเรียน มีลักษณะพิเศษคือ มีมารยาทดีงาม ผู้ปกครองชอบและกล่าวชม โรงเรียนมีชื่อเสียงในเรื่องนี้ รู้จักกันดี ”

“ เด็กๆ จะไหว้ตลอด และการไหว้นี้ทำให้ได้รับการชมเชย ยกย่องจากผู้ปกครอง นักเรียนที่บอกฝากมา และชุมชนรอบโรงเรียนให้ความร่วมมือให้นำอาหารมาช่วยงาน โรงเรียนไม่เคยขาด ”

“ ตัวเองได้รางวัลครูดีเด่น ปีต่อมาช่วยเขียนรายงานให้โรงเรียน จนได้รางวัลเลยได้
เลื่อนมาเป็นผู้ช่วยครูใหญ่ ”

“ ชาวบ้านชอบไก่ไก่ ไช้ฮวด ชอบให้ลูก ถือธง ควงคทาอยู่แถวหน้าจะยอมจ่ายเงิน
เด็กในละแวกโรงเรียน ยากจน จะไปหัวพาด บ้าง (เป็นอันธพาล) ตามราวพาด บ้าง (มี
พฤติกรรมตามรอยรุ่นพี่ที่เป็นอันธพาล) แต่เดี๋ยวนี้ เด็กนักเรียน เพื่อนครู ชุมชน สนใจ
งานบุญทางศาสนาพุทธมาก เข้าวัดกันมาก เราสู้มานาน เห็นผลแล้วชื่นใจ ”

และมีครูดีเด่นแม้จะเป็นส่วนน้อยแต่ได้รับผลตอบแทนกลับคืนมาที่เป็นไปในทางลบ ต้องได้รับ
ผลร้ายจากการได้รับรางวัล ผลตอบรับทางลบสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ ตกตางด้วยคำพูด พอเราเดินมาพวกครูก็พูดเปรยว่า แม่ชีมาแล้ว พวกชาวบ้าน
ก็บอกว่าไม่อยากจะพาลูกมาโรงเรียนกลัวลูกจะบวชพระ บวชชีกันหมด อยากให้มา
เรียนไม่ใช่มาบวช ”

“ พอได้รับรางวัล หลังจากนั้นผู้บริหารไม่ชอบ เองงานสอนจริยศึกษาที่ทำอยู่ไป
ให้ครูอื่นทำ แล้วย้ายเราไปทำงานอื่น แม้ไม่ได้สอนก็ไม่ใช่ไร แต่ยังคงปฏิบัติอยู่ ”

“ หลังจากได้รับรางวัลแล้ว เพื่อนๆ อิจฉา ชอบไปฟ้องเจ้าของโรงเรียน ไม่มี
คนพูดด้วย ถูกขัดขวางไม่ให้ทำโครงการด้านจริยศึกษาอีก เจ้าของโรงเรียน
ก็ไม่พูดด้วย รู้สึกอึดอัดจนอยู่ไม่ได้เลยลาออกมาสมัครเป็นครูที่โรงเรียนนี้ ได้
ทำงานชุมชนสัมพันธ์ซึ่งไม่ตรงกับงานด้านจริยศึกษาที่อยากทำ เงินเดือนที่นี่
ก็น้อยกว่าที่เดิม 200 บาท แต่ที่นี่ดีตรงสบายใจ ”

3. การทอดถอยและทางแก้ ครูที่ได้รับรางวัลเหล่านี้ ต้องทุ่มเทการทำงานโดยเสียสละเงิน
ส่วนตัวในการทำชิ้นงานบ้าง เป็นค่าพาหนะ ค่าอาหารพานักเรียนไปนอกสถานที่บ้าง ต้องมาทำงานใน
วันหยุดบ้าง และครูที่ทำงานด้านจริยศึกษาจะเป็นคนกลุ่มน้อยในโรงเรียน ขาดความร่วมมือจากเพื่อน
ครู ความกดดันต่างๆ ทำให้รู้สึกทอดถอยในการทำงานด้านจริยศึกษา ครูเหล่านี้ต้องแสวงหาพลังใจจาก
แหล่งต่างๆ เช่น ปรึกษากับพ่อแม่ สามี ภรรยา พระ เพื่อนครูในโรงเรียน และอ่านหนังสือธรรมะ เป็นต้น

ความรู้สึกที่ถอย สะท้อนจากคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

" ต้องหาทางให้กำลังใจตนเอง "

" ท้อ แต่คิดว่าเวลาผ่านไปก็จะดีขึ้นเอง "

" ท้อบ้าง แต่มาคิดว่าอายุนี้อัน ต้องมุ่งมั่นทำดี "

" เมื่อท้อจะพูดคุยกับแม่บ้าง เพื่อนครูด้วยกัน ปรึกษาหารือกัน ช่วยกันแก้ปัญหาให้กำลังใจ "

" ท้อถอย แต่เห็นว่าเป็นการทำดี ก็ต้องทำต่อไป เรื่องจริยธรรมถ้าครูไม่สอนใครจะสอนเด็ก คนที่ว่าเรา เราก็มุ่งมั่นทำดีต่อไป เอาขยะมาทำเป็นปุ๋ย เอาสิ่งที่เขาว่าเรานำมาปรับปรุงแล้วทำงานให้ดีขึ้นไปอีก "

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีชาติพันธุ์วรรณาเป็นการทดสอบหาความตรงประเด็น (Validity) ของการวิจัย โดยเป็นการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน จำนวนนักเรียน จำนวนชั้น การนับถือศาสนา ชุมชนรอบโรงเรียน ลักษณะของงานวิชาที่สอน ประวัติชีวิต การอบรมเลี้ยงดู ประวัติการศึกษา การทำงาน และอื่นๆ

ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงที่มาของข้อสรุปในงานวิจัยนี้ การนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีชาติพันธุ์วรรณาจะเสนอ 4 ตัวอย่าง จำแนกตามเพศชายและหญิง ศาสนา พุทธและมุสลิม โดยชื่อคนและสถานที่เป็นนามสมมติ และให้เจ้าตัวหรือผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เล่าเรื่องของตนเอง

นางสุนารี (นามสมมติ)

"นับถือศาสนาพุทธ ที่โรงเรียนมีนักเรียนประมาณ 800 คน ร้อยละ 30 เป็นมุสลิม มีชั้นอนุบาลถึง ม.3 เด็กนักเรียนมีทุกระดับตั้งแต่ยากจนไปจนร่ำรวย ที่ยากจนก็จนจริงๆ ไม่มีเงินจ่ายค่าเทอม ก็ให้ผ่อนชำระถ้าไม่มีจริงๆ ก็ไม่ทำอะไร ปีหนึ่งก็มีที่ไม่จ่าย 1-2 แสนบาท ครูมี 53 คน เป็นพุทธ 30 คน มุสลิม 23 คน ในละแวกโรงเรียนเป็นพุทธ รอบนอกส่วนมากเป็นมุสลิม

จบปริญญาตรีที่วิทยาลัยครู เอกพละ ตอนแรกก็สอนพละ แล้วมาเปลี่ยนเป็นสอนจริยศึกษา บุคคลที่ยึดถือเป็นตัวแบบด้านจริยธรรมคือ แม่ เพราะแม่สร้างตัวเองมาจากไม่มีอะไรเลย มีฐานะพอมีพอกิน แม่สอนให้เป็นคน **จริงจัง** ก็เชื่อแม่และยึดถือมาตลอด แม่เป็นศิษย์พ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ที่ฉวาง แม่ศรัทธามาก เวลาที่มีความทุกข์ก็ไปขอคำแนะนำจากท่าน

การสอนจริยศึกษาที่โรงเรียน เริ่มจากไหว้ เพราะตัวเองไหว้แล้วคนชมว่าสวย แม่เป็นครูและสอนมาแต่เด็ก มาเห็นเด็กที่โรงเรียนพูดจาหยาบ จึงมุ่งมั่นที่จะเน้นด้านจริยศึกษา

วิธีสอนจะเน้นที่ปฏิบัติ เพราะเป็นคนไม่ชอบอ่านหนังสือ การปฏิบัติได้จากสังเกต และคิดเอาเอง ไปอบรมเรื่องจิตพิสัยก็เอามาใช้

การสอนเด็กมุสลิมกับพุทธด้านจริยศึกษาจะแยกกัน แต่เน้นหลัก **"จริงจัง"** ให้ครูที่ถือพุทธสอนเด็กพุทธ ครูมุสลิมสอนเด็กมุสลิม

เป็นคนชอบทำบุญและซึ่งสงสาร เวลาสอนจะสบสายตา มองนักเรียนด้วยความเมตตา เคยเห็นเพื่อนครูใช้มือตีมือนักเรียน ตีแล้วมือเด็กตกลงมา เห็นแล้วสงสาร เลยให้ตีแบบครูเอามือรองมือเด็ก คิดเอาเองนะว่าเด็กจะถูกตีไม่แรงและเด็กไม่รู้สึกถูกทำร้ายจิตใจมาก"

นายสัมพันธ์ (นามสมมติ)

"ผมนับถือศาสนาพุทธ โรงเรียนสอนชั้นอนุบาลถึง ป.6 มีนักเรียน 132 คน ครู 9 คน เป็นชาย 4 คน หญิง 5 คน นักเรียนทั้งหมดเป็นพุทธ รอบโรงเรียนเป็นพุทธทั้งหมด

พ่อ แม่ มีอาชีพทำนา ไม่ร่ำรวย ผมเป็นลูกคนที่ 4 มีพี่น้อง 6 คน จบ ม.6 แล้วเรียน ปกศ. จบแล้วออกมาเป็นครู แล้วย้ายกลับมาใกล้บ้านสอนที่โรงเรียนนี้ แล้วเรียนต่อปริญญาตรีที่ มศว. เอกภาษาไทย แต่มาสอนด้านจริยศึกษา สอนมา 15 ปีแล้ว

บุคคลที่เป็นหลักยึดด้านจริยธรรมคือ พ่อ พ่อเคยบวชพระอยู่นาน 10 กว่าปี จึงสึกออกมามีครอบครัว ได้รับอิทธิพลจากพ่อมาก แม่ก็เป็นคนชอบทำบุญ ใส่บาตร ตัวเองเคยบวชพระมา 4 ปี ก็ชอบมาก นั่งสมาธิบ้าง ไม่เคร่งมากนัก แต่ก่อนก็เคยกินเหล้า ต่อมาคิดว่าตัวเราเป็นครู เป็นตัวอย่างเด็ก จึงเลิก

ผมชอบพุทธศาสนา จะทำงานอะไรมีความตั้งใจแน่วแน่ ว่าคนเรามีชีวิตสั้น ไม่ยืนยาว ควรมุ่งทำความดีให้ปรากฏ

วิธีสอนจริยศึกษา จะเน้นการไหว้ ผมเองพ่อสอนให้ไหว้มาแต่เด็ก ก็เอามาสอนนักเรียน การไหว้นี้ทำให้ได้รับการชมเชยยกย่องจากผู้ปกครองและชุมชนโดยรอบ

การสอนยังเน้นการเล่าหน้าเสาธง สวดมนต์หน้าเสาธงและแปลคำสวดเป็นภาษาไทย ด้วย หลังกินข้าวเที่ยงให้นั่งสมาธิ วันศุกร์จะมีชั่วโมงศีลธรรม

ไม่ค่อยกลัวเรื่องการกลั่นแกล้ง ถากถางจากผู้บริหารหรือเพื่อนครู เพราะมีชุมชนหนุน เริ่มจากเยี่ยมบ้านนักเรียน ฝึกนักเรียนจนผู้ปกครองยอมรับว่าดี จึงได้แรงหนุน"

นายอับดุลเลาะ (นามสมมติ)

"ผมเป็นลูกคนสุดท้าย (คนที่ 6) พ่อ แม่ ทำสวนผลไม้ ไร่ จบ ปกศ.สูง แล้วมาสอนปอเนาะที่สตูล 3 ปี ย้ายไปสอนปอเนาะที่กระบี่ 4 ปี แล้วมาสอบบรรจุเป็นครูที่นี่ เรียนปริญญาตรีภาคสมทบที่วิทยาลัยครูสงขลา สอนวิชาอิสลามศึกษามาตลอด

โรงเรียนนี้มีนักเรียน 260 คน เป็นมุสลิมทั้งหมด มีครู 13 คน เป็นมุสลิมทั้งหมด โรงเรียนสอนชั้นอนุบาล ถึง ป.6

คนที่เป็นหลักยึดทางจริยธรรมคือ แม่ แม่เป็นมุสลิมที่เข้มงวด ครอบครัวยุคเป็นมุสลิมมาหลายชั่วอายุคน

ผมสนใจเรียนศึกษาทางอิสลามมาแต่เด็ก ชอบไปพูดคุยกับชาวบ้าน เวลาทำงาน มีความอดทน มุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ

อยากจะทำโรงเรียนให้เป็นคนดี ผมฐานะไม่ค่อยดี เงินเดือน 7,000 กว่าบาท มีลูก 5 คน ภรรยาไม่ทำงาน บอกให้ภรรยาอดทน

วิธีสอน ต้องรักเด็ก กอดให้ความอบอุ่น เน้นด้านปฏิบัติให้เห็นจริง ต้องดูความสนใจของเด็ก แล้วมีกิจกรรมที่เสริมด้วยจริยธรรมที่จะแทรกเข้าไป

ทำแล้วครูอื่นๆ ทำตาม เด็กรักทั้งโรงเรียน หลายปีมาแล้ว มีเด็กชายชื่ออิสมาแอ (นามสมมติ) อยู่ชั้น ป.4 เกเร ดื้อมาก มาโรงเรียนสายบ่อย ชอบทำร้ายเพื่อน ถูกลงโทษให้วิดพื้น ถูห้อย ก็ยังเกเร เลยไปพบ พ่อ แม่ พ่อ แม่ให้ตีเพราะเขาไม่อยู่ แต่ผมใช้วิธีใหม่ โดยจับไหอิสมาแอแล้วมองตา ตั้งให้เป็นผู้ช่วยครู คอยดูแลคนมาสาย จดชื่อนักเรียนเกเร ต่อมาเขาเป็นคนมีความรับผิดชอบ รักการเรียน ตอนนี้อยู่เรียนสูงแล้วยังกลับมาหาครู มาพูดคุยกับครู"

นางรอฮานี (นามสมมติ)

"เป็นลูกคนที่ 3 มีพี่น้อง 7 คน พอเรียนจบ ปกศ.สูง มาเป็นวิทยากรสอนอิสลามศึกษา แล้วมาสอบบรรจุเป็นครูที่โรงเรียนนี้ เรียนต่อวิทยาลัยครูจนจบปริญญาตรี สอนวิชาอิสลามศึกษามาตลอด

ที่โรงเรียนมีนักเรียน 260 คน ครู 9 คน ทั้งนักเรียนและครูเป็นมุสลิมทั้งหมด

พ่อ แม่ มีอาชีพทำสวน มีที่ดิน 100 กว่าไร่ ฐานะทางครอบครัวไม่ลำบาก พ่อแบ่งที่ดินให้ลูกคนละ 20 กว่าไร่

คนที่เป็นหลักยึดทางจริยธรรมคือ พ่อ พ่อเป็นมุสลิมที่เคร่งมาก ทุกเย็น ทุกวัน พ่อจะสอนศาสนาอิสลามให้ พ่อเรียนจบจากรัฐกลันตัน (ประเทศมาเลเซีย) พ่อเคร่งศาสนาแต่เปิดกว้างด้านการศึกษาให้อ่านเรียนได้ทั่วไป

ทุกวันนี้ตัวเราเคร่งศาสนา และยึดตามคำสอนของพ่อที่ว่า ให้ทำงาน ให้ดีที่สุด เมื่อตั้งใจทำงานอย่างดีที่สุดแล้ว ไม่ได้ผลตามที่หวังก็คิดว่ายังไม่ถึงเวลา พระเจ้ายังไม่ได้ให้

วิธีสอน จะสอนให้เด็กมีวินัย สะอาด แต่งกายเรียบร้อย เพราะมีความภาคภูมิใจตอนเรียน ม.ศ. 5 ภาคสมทบได้รับคัดเลือกให้ได้รางวัลผู้ที่มีกิริยาเรียบร้อย ซึ่งทำให้ภูมิใจมาก เพราะไม่รู้มาก่อนว่าได้รับคัดเลือก จึงคิดว่าจะเอามาสอนนักเรียน

การสอนจะเน้นความรักเด็ก มองตา พูดบ่อยๆ ย้ำ ให้จดจำ"

ข้อมูลจากการวิเคราะห์โดยวิธีชาติพันธุ์วรรณา จะพบว่าครูที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านจริยศึกษาจะมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีบุคคลที่เป็นหลักยึด ซึ่งเป็นที่เคารพถ่ายทอดและชักชวนให้ปฏิบัติด้านจริยธรรมให้ในช่วงวัยเด็ก ซึ่งได้แก่คนในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย
2. บุคคลที่เป็นหลักยึดเหล่านี้เป็นผู้ที่เคร่งในศาสนา
3. ตัวครูเหล่านี้เป็นผู้ที่มีจิตใจมั่นคง อดทน มุ่งมั่น แน่วแน่ที่จะทำงานด้านจริยศึกษา ซึ่งการมีจิตใจที่มั่นคงนี้ได้ผ่านการทดสอบเป็นเวลานาน เนื่องจากก่อนที่จะได้รับการคัดเลือกให้ได้รางวัล ครูผู้นั้นจะต้องสั่งสมชิ้นงาน จัดทำโครงการซึ่งสละเวลาและทุนทรัพย์ส่วนตัว และต้องฝ่าฟันกับคำถากถางจากเพื่อนครู และเป็นคนกลุ่มน้อยในโรงเรียน เพราะผู้สนใจด้านนี้มีจำนวนน้อย จึงต้องผ่านอุปสรรคต่างๆ มากากก่อนที่จะได้รับรางวัล

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า (Triangulation)

เป็นการตรวจสอบความตรงประเด็นของการวิจัยโดยวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบแหล่งที่มา 3 ด้าน (Triangular Check) ในการวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการสามเส้าใน 2 ประเด็นคือ ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา และผลงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากการรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน เป็นผู้บริหาร 6 คน และครู 10 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจริยธรรม
2. จุดเด่นหรือคุณลักษณะพิเศษของผู้ได้รับรางวัล
3. สิ่งจูงใจที่ทำให้สนใจเรื่องจริยธรรม
4. สรุปผลการศึกษาเพื่อตอบโจทย์วิจัยข้อ 3

รายละเอียดของการศึกษามีดังนี้คือ

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจริยธรรม

ในกระบวนการสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 6 ตัวด้วยกันคือ

1. ผู้บริหารโรงเรียน
2. ครูผู้สอน
3. สื่อการสอน
4. เนื้อหาของการสอน
5. ตัวนักเรียน
6. สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์ได้ให้ผู้ตอบแสดงทัศนะเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 6 ตัวว่า ตัวใดมีความสำคัญมากที่สุด (ดูตาราง 7)

ตาราง 7 ความสำคัญอันดับที่ 1 ของปัจจัยทั้ง 6

ผู้ตอบ	สำคัญอันดับที่ 1	
	ผู้บริหาร	ครู
ผู้บริหาร	3	3
ครู	1	8
รวม	4	11

จากตาราง 7 ทั้ง 16 คน ส่วนมาก (11 คน) เห็นว่าครูผู้สอนมีความสำคัญมากที่สุด เพราะอยู่ใกล้ชิดกับเด็กและมีเวลาอยู่กับเด็กมาก จึงสามารถอบรมสั่งสอนได้เต็มที่ และเด็กจะให้ความเคารพและกลัวเกรงต่อครูมาก การสอนจริยศึกษาจึงได้ผลดีมากกว่าปัจจัยอื่นๆ

มีผู้ตอบ 1 คน ซึ่งให้ความเห็นว่าในโรงเรียนของรัฐ ครูผู้สอนจะมีความสำคัญที่สุด เพราะผู้บริหารจะขาดช่วงการทำงานไม่ได้มากนัก แต่ถ้าในโรงเรียนเอกชนเจ้าของโรงเรียนจะมีความสำคัญที่สุด เพราะสามารถบังคับครูได้อย่างเต็มที่

2. จุดเด่นหรือคุณลักษณะพิเศษของผู้ได้รับรางวัล

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 16 คน เป็นผู้ได้รับรางวัลด้านจริยศึกษาทั้งหมด จุดเด่นของบุคคลเหล่านี้เมื่อพิจารณาแยกเป็นกลุ่มผู้บริหาร 6 คน และครู 10 คนพบว่า

กลุ่มผู้บริหารทั้ง 6 คน จะมีจุดเด่นหรือลักษณะพิเศษที่เหมือนกันคือ มีความศรัทธาในศาสนา ทำให้มีกำลังใจในการมุ่งมั่นตั้งใจและเสียสละที่จะปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่งพบได้จากถ้อยคำที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

“ สิ่งที่เด่นกว่าคนอื่น คิดว่าเป็น ความจริงใจ ”

“ เห็นว่าเป็นการทำดีก็ต้องทำต่อไป ถ้าครูไม่สอน ใครจะสอนเด็ก ”

“ ที่เด่นก็มีคือเป็นคนชอบด้านพุทธศาสนา มีความตั้งใจ ว่าคนเรามีชีวิตสั้น ไม่ยืนยาว ควรมุ่งมั่นทำความดีให้ปรากฏ ”

“ เป็นครูมานาน มองเห็นอนาคตเด็ก จึงคิดจะทำให้เด็กเป็นคนดีเมื่อโตขึ้น จึงทำทุกอย่างให้เด็กเป็นคนดี ”

ในกลุ่มครู 10 คน ก็มีลักษณะเด่นที่เหมือนกันและเหมือนกับผู้บริหารคือ มีความศรัทธาที่มั่นคงในศาสนาทำให้มีความอดทน และมีกำลังใจที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เพื่อปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่งเห็นได้จากถ้อยคำจากการสัมภาษณ์ ซึ่งให้บอกลักษณะเด่นของตนเอง ดังนี้

“ เครื่องศาสนามาแต่เด็ก นั่งสมาธิ และให้กำลังใจตนเอง ”

“ กล้าได้ กล้าเสีย ใจกว้าง ชอบทำนอกกรอบ ใครทำไม่ได้ เราทำได้ ”

" คิดว่า ชีวิตนี้อุทิศให้พุทธศาสนา สามีเข้าใจ ไม่ขัดขวาง "

" ชอบพุทธศาสนา ตอนทำโครงการค่ายพุทธบุตร จ่ายเงินส่วนตัวไป 10,000 กว่าบาท "

" ที่เด่นกว่าคนอื่นคือ เป็นคนมุ่งมั่น อดทน ต้องทำให้สำเร็จจนได้ "

" ไม่ย่อท้อที่จะสร้างเด็กให้เป็นคนดี ผมจนมีลูก 5 คน ภรรยาไม่ทำงาน บอกให้ภรรยาอดทน "

" เมื่อตั้งใจทำอย่างดีที่สุดแล้ว ไม่ได้ผลตามที่หวังก็คิดว่ายังไม่ถึงเวลา พระเจ้ายังไม่ได้ให้ "

" เป็นคนขี้สงสาร ชอบทำบุญ ไปงานบุญบ่อยๆ "

" ชอบพุทธศาสนา (มหายาน) กินเจมา 20 ปี บริจาคโลหิตมา 13 ปี และทำพินัยกรรมอุทิศร่างกายเมื่อเสียชีวิต ให้โรงพยาบาล บอกลูกสาว เอาไว้แล้ว "

3. สิ่งจูงใจที่ทำให้สนใจเรื่องจริยธรรม

กลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์แบบเจาะลึกทั้ง 16 คน เป็นกลุ่มผู้บริหาร 6 คน และเป็นครู 10 คน การนำเสนอข้อมูลในหัวข้อนี้ จะแยกเป็นกลุ่มผู้บริหารและครู ดังนี้

กลุ่มผู้บริหาร

ผลจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 คน จะมีบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นที่เคารพมาก ได้แก่ พ่อ แม่ หรือทั้ง พ่อ-แม่ และบุคคลซึ่งเป็นที่เคารพอย่างยิ่งเหล่านี้ เคารพในศาสนา และผู้บริหารเหล่านี้ปฏิบัติศาสนกิจมาตั้งแต่เด็ก โดยมีบุคคลที่เคารพนับถือดังกล่าวคอยแนะนำ สั่งสอนและชักชวนให้ปฏิบัติ เงื่อนไขทั้ง 3 ประการข้างต้น ทำให้ผู้บริหารเหล่านี้มีความสนใจและมุ่งมั่นทำงานด้านจริยธรรม ซึ่งจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ ดังนี้

" คนที่ยึดถือเป็นตัวแบบด้านจริยธรรมคือ แม่ .....แม่เป็นศิษย์พ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ ที่อวราง แม่ศรัทธามาก เวลามีความทุกข์ก็ไปขอคำแนะนำจากท่าน "

" ชอบพุทธศาสนา เพราะตอนเด็ก ๆ พ่อ-แม่ ชอบไปวัด แล้วพาไปด้วย ตอนบวช มาจำวัดที่วัดเชิงแส ชอบอุปัชฌาย์ .....เป็นพระนักปฏิบัติและนักพัฒนา ..... ตอนเรียนพักที่วัด.. "

"ตอนเด็กอายุ 15 ปี ผอมมาก พ่อ ให้นำข กีบวชที่พัทลุงจนจบเปรียญ 5 แล้วมาต่อ มหาจุฬาฯ....จนจบปริญญาตรี พุทธศาสนา เรียนทางพระมาแล้วชอบ"

" พ่อเคยบวชพระอยู่นาน 10 กว่าปี จึงสึกออกมามีครอบครัว ได้รับอิทธิพลจาก พ่อมาก แม่ก็เป็นคนชอบทำบุญ ไส้บาตร ตัวเองเคยบวชพระมา 4 ปี ชอบทางนี้ "

กลุ่มครู

ผลจากการศึกษาครูทั้ง 10 คน พบว่ามีบุคคลที่เคารพมาก ได้แก่ พ่อ แม่ พ่อและแม่ พระ ยาย ย่า บุคคลที่กลุ่มตัวอย่างเคารพมากเหล่านี้เป็นผู้ที่เคร่งศาสนาและแนะนำ สั่งสอน ชักชวนให้ปฏิบัติ ศาสนกิจมาตั้งแต่เด็ก โตขึ้นครูเหล่านี้จึงชอบและสนใจทำงานด้านจริยธรรม ถ้อยคำจากการสัมภาษณ์ สะท้อนข้อสรุปดังกล่าวได้ดังนี้

" ได้มาจากพ่อ พ่อเป็นครู เคารพท่านพุทธทาสมาก บ้านอยู่ใกล้วัด แม่ใส่บาตรทุกวัน คนในบ้านสนใจทุกคน เพราะพ่อสอน "

" ได้มาจากทั้งพ่อและแม่ แม่เป็นเด็กกำพร้า แม่ซีเอาไปเลี้ยง บ้านพ่อ อยู่ใกล้วัด พ่อเขียนหนังสือทางศาสนาพุทธชาย "

" ตอนอายุ 10 ขวบ ในละแวกบ้านนับถือ พ่อท่านคล้าย ตนจึงเขียน จดหมายเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องช่วยพ่อแม่ทำงาน พ่อท่านตอบจดหมายกลับมา จึงศรัทธามาก.....ตอนทำงานเป็นครู เรียไรเงินสร้างรูปเหมือนพ่อท่านคล้าย ให้โบสถ์.....เคยบวชชี 7 วัน "

“ ยาย พาไปวัดและสอนธรรมะตั้งแต่อยู่ ป.5 (10 ขวบ) ยายจะตีและหยิกขา ถ้าเดินเข้าวัดแล้วไม่สำรวม ก่อนออกจากวัดจะให้เก็บขยะในวัดก่อน..... ตายายเคร่งศาสนา อยู่กับตายายมาแต่เด็กได้รับการปลูกฝัง และตนเองก็ ถ้ายทอดไปยังลูกสาว ลูกสาวคนโตก็เคร่งด้วย จะทำทานก่อนกินข้าวเช้า ”

“ หลักยึดทางจริยธรรมคือ แม่ แม่เป็นมุสลิมที่เข้มงวด ครอบครัวเป็นมุสลิม มาหลายชั่วอายุคน ”

“ คนที่เป็นหลักยึดคือ พ่อ พ่อเป็นมุสลิมที่เคร่งมาก ทุกเย็น ทุกวัน พ่อจะสอน ศาสนาอิสลามให้ ”

“ ตอนเด็กอยู่กับย่า ย่าเคร่งศาสนาพุทธมาก ย่าให้พ่อบวชเณร พ่อชอบทางพระ บวชอยู่นานกว่าจะสึกมาแต่งงานมีครอบครัว ย่าให้ใส่บาตรตั้งแต่เด็ก และพาไปวัดบ่อยๆ ทุกเทศกาลงานบุญ เลยชอบมาตั้งแต่เด็ก ตอนเด็กมีอยู่ครั้งหนึ่ง ย่าปลูกให้ไปใส่บาตรทุกเช้า ง่วงนอนจึงหลับไปบนโต๊ะที่ใส่บาตร พระท่านก็ไม่ปลูกแล้วบอกย่าว่าพระไม่มารับบาตร ทำอยู่ 3 วัน ย่านึกว่าหลวงพ่อบวช จึงไปถาม ย่าเลยรู้ความจริงว่านอนหลับ ”

4. สรุปผลการศึกษาเพื่อตอบใจหทัยวิจัยข้อ 3

ใจหทัยวิจัยข้อ 3 มีอยู่ว่า “ครูผู้ได้รับรางวัลผลงานด้านจริยศึกษาดีเด่น มีปัจจัยอะไร ภูมิหลัง ประสบการณ์ชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์ บุคคลที่มีอิทธิพลในการปลูกฝังจริยธรรมและอื่นๆ เป็นอย่างไร ที่ทำให้มีความมุ่งมั่นและรักในการอบรมสั่งสอนนักเรียนทางด้านจริยธรรม”

ผลจากการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง 16 คน ซึ่งเป็นผู้บริหาร 6 คน และครู 10 คน พบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเหล่านี้มุ่งมั่นทำงานด้านจริยธรรม มี 4 ประการ คือ

1. มีบุคคลในครอบครัวซึ่งเป็นที่เคารพนับถือมากในวัยเด็ก ได้แก่ พ่อ แม่ พ่อและแม่ ยาย ยาย คนใดคนหนึ่ง
2. บุคคลที่เคารพนับถือมากนั้น เคร่งศาสนา

3. ได้รับการปลูกฝังด้านศาสนาจากบุคคลที่เคารพนับถือมากเหล่านั้นโดยการสั่งสอนแนะนำ และชักชวนให้ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนามาตั้งแต่เด็ก

4. กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ชอบมีความมุ่งมั่น และยึดถือปฏิบัติต่อเนื่องกันมานาน นับแต่เด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่และในปัจจุบัน

ซึ่งข้อสรุปจากการศึกษาทั้ง 4 ประการข้างต้นสอดคล้องกับข้อสมมติฐานชั่วคราว (working hypothesis) ที่ตั้งไว้คือ “ภูมิหลังของชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์ บุคคลสำคัญในครอบครัวที่เคร่งครัดในจริยธรรม และเป็นผู้อบรมสั่งสอนครู (ผู้ถูกวิจัย) มาตั้งแต่เด็ก จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครู (ผู้ถูกวิจัย) มีจิตใจที่มุ่งมั่นและรักในการทำงานด้านจริยธรรม”

จากการสรุปผลของการศึกษานี้ เมื่อนำมาตรวจสอบความตรงประเด็นด้วยวิธีการสามเส้าใน 2 ประเด็นคือ ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ผลสรุปในหัวข้อที่ 4 ทั้ง 4 ประการของการศึกษานี้ เป็นการยืนยันความตรงกันของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจริยธรรม 2 ทฤษฎี ดังนี้คือ

1.1 ทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของนักจิตวิทยาชื่อ ไวท์ (Wright) กล่าวว่า สังคมมีส่วนในการบั่นพุดิกรรมของมนุษย์ เด็กเล็กๆ จะเรียนรู้ว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี โดยการเลียนแบบผู้ที่ใกล้ชิดซึ่งมีอำนาจและเป็นที่ยอมรับ ดังนั้น ผู้ที่มีอิทธิพลในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กมากที่สุดคือ ครอบครัว

1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ของ โคลเบอร์ก (Kohlberg) กล่าวว่า การพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กจะเป็นไปตามลำดับขั้น ซึ่งมี 6 ขั้น ช่วงของวัยเด็กระหว่างอายุ 10-16 ปี จะอยู่ในระดับตามกฎเกณฑ์หรือทำตามกฎเกณฑ์ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10-13 ปี) เป็นขั้นที่คล้ายตามผู้อื่น ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลสรุปในหัวข้อที่ 4 ทั้ง 4 ประการของการศึกษานี้สอดคล้องกันกับผลงานวิจัยที่ใกล้เคียง ดังนี้

2.1 การตรวจสอบวิธีสามเส้าจากงานวิจัยอื่นๆ ของกลุ่มผู้บริหาร ข้อสรุปจากการศึกษากลุ่มผู้บริหารมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ใกล้เคียงกันอีก 2 ชิ้น ดังนี้

ประธาน (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์

ผลจากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเหล่านี้ปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานประการที่ 4 ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติตามหลักกรรมทางศาสนา อยู่ในระดับสูงที่สุดโดยสูงกว่าค่านิยมพื้นฐานอีก 4 ประการ

อารี (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลจากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนให้ได้ผลดีนั้น ความสำคัญอยู่ที่ผู้บริหารใช้วิธีนิเทศการสอนได้แก่ เสนอแนะ ผลักดันให้ครู กระตือรือร้นในการดำเนินงานเกี่ยวกับจริยธรรม เช่น ศึกษาภูมิหลังนักเรียน นำเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาปรับใช้ ประชุมครู จัดหาหนังสือ อุปกรณ์ หาบุคคลในท้องถิ่นซึ่งเป็นคนดีมาเป็นตัวอย่าง และอื่น ๆ เป็นต้น

2.2 การตรวจสอบวิธีตามเส้าจากงานวิจัยอื่นๆ ของกลุ่มครู ผลจากการศึกษากลุ่มครูนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ใกล้เคียงกันอีก 2 ชิ้น ดังนี้คือ

ณรงค์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของครูประถมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชตามทัศนะของครูและผู้บริหาร

ผลจากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของครูประถมศึกษา มี 3 ด้านคือ

ด้านปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ได้แก่ เป็นกันเองและเป็นที่พึ่งของนักเรียน ยอมรับและปฏิบัติตามความคิดเห็นของส่วนรวม ตัดสินปัญหาของผู้เรียนด้วยความเป็นธรรม

ด้านปฏิบัติตน ได้แก่ แต่งกายสุภาพ เรียบร้อยเหมาะสม มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการและสถานศึกษา

ด้านปฏิบัติงาน ได้แก่ การดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียน ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

บุญเลิศ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอน
จริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลจากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนจริยธรรมมีลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญมากที่สุด
คือ คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรมไม่อคติ มีพรหมวิหาร 4
(ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักษาจรรยาบรรณของความเป็นครู มีความรักและ
ศรัทธาในอาชีพครู และประพฤติปฏิบัติตามตามหลักศีลธรรมของศาสนาที่ตนยึดถือ เพื่อเป็นแบบอย่าง
ที่ดีต่อสังคม